

WIELOWYMIAROWA KONEKSJA SZTUKI I KULTURY FIZYCZNEJ¹

Niezaprzeczalnie kultura fizyczna i sztuka tworzą symbiotyczny związek, który przejawia się w wielu różnorodnych wymiarach. Istotnym staje się fakt, iż oba pojęcia posiadają wspólny cel, jakim jest rozwój kulturalny i intelektualny społeczeństwa. Zarówno założenia kultury fizycznej, jak i sztuki nawiązują do harmonii rozumu i ciała². W tej kwestii warto byłoby oprzeć się o koncepcję Arystotelesa, którego zdaniem zarówno ciało odpowiadające za rozwój fizyczny, jak i dusza stanowiąca nieodłączny element intelektu tworzyły wspólną całość. Zatem porównując oba zagadnienia winno się dostrzec nierozzerwalną zbieżność sztuki i kultury fizycznej w kwestii intelektualnej, estetycznej oraz cielesnej. Aby przybliżyć symbiozę obu obszarów należałoby oprzeć się o różnego rodzaju teorie socjologiczne oraz filozoficzne. W artykule omówione zostaną wielowymiarowe związki pomiędzy kulturą fizyczną a sztuką. Ponadto, w celu dogłębnej analizy, przedstawiony zostanie przegląd literatury charakteryzującej oba pojęcia z różnych perspektyw. Na podstawie interpretacji konceptów różnorodnych przedstawicieli nauki, wyodrębniony zostanie szereg podobieństw wskazujących na fakt, iż sztuka i kultura fizyczna powiązane są ze sobą w wielu kontekstach.

¹ Praca naukowa sfinansowana ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki w roku 2023 w ramach działalności Uczelnianego Programu Badawczego Nr 6 „Humanistyczne i społeczne aspekty kultury fizycznej” realizowanego w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

J. Czaboćko (2009), *Symbioza sztuki ze sportem*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 583(16).

Analiza założeń teoretycznych kultury fizycznej i sztuki

Dokonując analizy różnorodnych teorii socjologicznych³, jak i filozoficznych⁴ można dojść do wniosku, iż najistotniejszym nurtem skłaniającym do szerokiego ujęcia kultury fizycznej jest niewygasła do dziś idea olimpijska. Już w czasach starożytnych igrzysk głoszono, że kultura fizyczna⁵ odnosi się zarówno do aspektów estetycznych, intelektualnych, moralnych jak i kształcących zdrowie oraz siłę ciała⁶. Kulturowaniu duszy służyła szeroko pojęta sztuka mająca na celu uwrażliwienie społeczeństwa. Starożytni twórcy komponowali różnorodne utwory muzyczne, liryczne oraz prozaiczne ku czci herosów olimpijskich. Ponadto, gloryfikując helleńskie igrzyska, tworzono dzieła z dziedziny rzemiosła artystycznego. Ówczesni mistrzowie sztuki w swej twórczości przedstawiali sportowców w charakterze ponadludzkim. Przykładem takiego ujęcia były greckie wazy z namalowanymi biegaczami ze skrzydłami⁷. Niezwykle ważną rolę odgrywała także architektura.

Warto zaznaczyć, że rozwój kultury fizycznej wiąże się ze starożytną przesłanką *kalokagatii* łączącej pojęcie piękna i dobra. Symbioza obu zagadnień stanowiła podstawę wychowania poprzez sport⁸. Skupiwszy się jednak na zjawisku, jakim jest piękno, można przytoczyć definicję Józefa Lipca⁹, który wyróżnił trzy główne wymiary tegoż pojęcia: 1) „piękno indywidualnej postaci człowieka, 2) piękno jego akcji (harmonii, ruchu), 3) piękno wydarzenia sportowego (meczu, turnieju, spektaklu)” Bez wątplenia piękno zarówno w kulturze fizycznej, jak i sztuce odnosi się do wrażeń estetycznych, jest to „zgoda zmysłów ponad czasem i przestrzenią (...)”¹⁰. Wartą analizy jest płaszczyzna estetyki w kontekście harmonii ruchów. Niniejszy aspekt widoczny jest w niektórych dyscyplinach sportu, gdzie sztandarowym pierwiastkiem staje się ekspresja ruchów oraz doznania artystyczne. Ze względu

³ Z. Dziubiński (2022), *Socjologia sportu i olimpizmu*, Warszawa.

⁴ J. Lipiec (1999), *Filozofia olimpizmu*, Warszawa.

⁵ Warto wiedzieć, że pojęcie kultury fizycznej w starożytności było nieznanne. Używamy go dla oznaczenia tej sfery życia społeczeństw tradycyjnych, którą współcześnie określamy tym pojęciem.

⁶ H. Kiereś (1999), *Źródła i skutki ideologizacji sportu*, „Człowiek w Kulturze”, 12: 165-180.

⁷ J. Czaboćko (2009), dz. cyt.: 19.

⁸ J. Czechowski (2013), *Kalos kagathos, czyli o wartościach osobowych w sporcie*, „Pedagogika Christiana”, 2(3): 32.

⁹ J. Lipiec (2000), *Kwestia nauki o ludzkiej fizyczności*. W: Z. Dziubiński [red.], *Sport jako kulturowa rzeczywistość*, Warszawa: 46.

¹⁰ S. Kieroński (2021), *Aforyzmy, zamysłone pytania i sentencje*, Lublin.

na wizualny charakter owych dyscyplin należałoby podkreślić istotę harmonijnego poruszania się zawodniczek bądź zawodników. Podążając takim tropem winno się zaznaczyć, iż kwestia estetyki ruchów nawiązuje do piękna ciała ludzkiego¹¹. Według Henryka Kieresia, fundamentalnym celem sportu i sztuki jest zachowanie piękna i dobra. Ów autor wskazuje na nierozdzielność obu zagadnień. W przypadku świata sportu podkreśla istotę piękna ciała ludzkiego, z kolei odnosząc się do świata sztuki odnosi się do piękna wytworu artystycznego. Jak twierdzi Kiereś: „Doskonałe ciało jako wytwór-dzieło sztuki sportu jest tożsame z dobrem tego, kto uprawia sport”¹².

Kult idei olimpijskiej pozostał trwały również w czasach nowoczesności, jak i ponowoczesności. Mimo, iż dzieła z dziedziny sztuki nie są obecnie nagradzane trofeami olimpijskimi, związek sztuki i sportu zauważalny jest chociażby w wydarzeniach inauguracyjnych nowożytnych igrzysk olimpijskich, jak i w innych uroczystościach sportowych. Prócz wyżej wymienionych znaczącą rolę w symbiozie obu obszarów odgrywają fotografia czy film. Wielu reżyserów przedstawia reprezentantów kultury fizycznej jako głównych bohaterów swoich ekranizacji zarówno dramatycznych, biograficznych, jak i fabularnych. Ponadto, niektórzy badacze snują spekulacje na temat nowego gatunku filmu o tematyce sportowej¹³.

Aspektem skłaniającym do refleksji są widowiska sportowe, które przez niektórych badaczy określane są jako analogia do spektakli teatralnych. Jakub Mosh wyróżnił dwie koncepcje odnoszące się do korelacji wydarzenia sportowego i widowiska teatralnego. Pierwsza z nich nawiązuje do teorii Arystotelesa oraz Sofoklesa, gdzie ukazana jest analogia do struktury antycznego dramatu. Druga zaś dotyczy współczesnej kultury *performance*, opartej na pięciu elementach odnoszących się zarówno do zdarzenia sportowego, jak i kulturowego: „społecznym oddziaływaniu, umiejscowieniu w czasie wolnym, zaangażowaniu przeżycia emocjonalnego w odbiór widowiska, dramatyczność przebiegu zdarzeń”¹⁴. Bazując na podobieństwie widowiska sportowego do spektaklu teatralnego warto wspomnieć o stroju sportowym, który odgrywa istotną rolę w estetycznym, jak i wizualnym postrzeganiu sportu. Rozpatrując niniejszą kwestię należałoby zatem uwypuklić oraz zaznaczyć analogię stroju sportowego i charakterystyki teatralnej. Współwystępowanie

¹¹ J. Mosh (2015), *Sporty estetyczne – ujęcie paradygmatyczne*. W: J. Mosh [red.], *Estetyczne aspekty uczestnictwa w sporcie*, Warszawa: 162.

¹² H. Kiereś (1999), dz. cyt.: 167.

¹³ D. Roweia (1998), *If you film it, will they come? Sports on film*, „Journal of Sport and Social Issues”, 22(4): 350-359.

¹⁴ J. Mosh (2015), dz. cyt.: 200-201.

obu zagadnień nawiązuje do czasów starożytnych, jednakże w nieco większym stopniu widoczne jest to w świecie współczesnym. Zarówno podczas spektaklu teatralnego, jak i sportowego zdarzenia, w szczególności odnosząc się do dyscyplin estetycznych, takich, jak gimnastyka artystyczna, czy łyżwiarstwo figurowe, uwaga widza skupiona jest bez wątpienia na wizualnym aspekcie sportu. W takich sportach jednym z czynników warunkujących zwycięstwo jest wygląd fizyczny, a w konsekwencji odpowiednio dopasowany i spełniający wszelkie wymogi strój. Można również rzec, że świat mody i świat sportu wpływają wzajemnie na siebie, ukazując piękno „ciała zakrytego”¹⁵. Szeroko pojęta społeczność reprezentująca sport, podąża za coraz to nowymi trendami modowymi, poprzez które staje się znacznie bardziej reprezentatywna. W świecie współczesnym wizerunek znajduje się na wysokim szczeblu drogi do rozpoznawalności.

Pojęcia kultury fizycznej i sztuki interpretowane były przez różnorodnych specjalistów reprezentujących wszelakie dziedziny wiedzy. W kolejnej części przedstawione zostaną zarówno definicje, jak i wielowymiarowe konseksje obu terminów.

Dyskurs na temat sztuki i kultury fizycznej

Dokonując eksplikacji rozumienia pojęcia kultury winno się wnioskować, iż jest ona definiowana w rozmaity sposób przez badaczy reprezentujących różnorodne dyscypliny naukowe. Zdaniem Clyde Kluckhohna kulturą jest „charakterystyczny styl życia danego ludu, sposób na życie (...)”¹⁶. Bez wątpienia, dogłębnej, socjologicznej analizy niniejszego pojęcia dokonała Antonina Kłoskowska, według której „kultura stanowi aparat zaspokajania potrzeb ludzkich, ale jest także narzędziem powściąganania impulsów (...)”¹⁷. Autorka rozpatrywała tenże termin opierając się o fundamenty antropologiczne oraz behawioralne. Z kolei o poznawczym aspekcie tego zjawiska wspomina Zygmunt Bauman w swej publikacji *Szkice z teorii kultury*¹⁸.

Nawiązując do wyżej scharakteryzowanych, różnorodnych definicji kultury należałoby zanalizować pojęcie kultury fizycznej, która stanowi pewien odłam dla *sensu largo* terminu kultura. Dokonując przeglądu polskiej

¹⁵ Tamże: 99.

¹⁶ C. Kluckhohn (1949), *Mirror for Man*, New York.

¹⁷ A. Kłoskowska (2015), *Socjologia kultury*, Warszawa: 23.

¹⁸ Z. Bauman (2017), *Szkice z teorii kultury*, Warszawa.

literatury przedmiotu warto podkreślić, iż niniejszy termin rozumiany jest przez badaczy wielowątkowo¹⁹.

Rozważając etymologiczne ujęcie terminu „kultura” należałoby zwrócić uwagę na dosłowny sens jego znaczenia. Opierając się o filologię klasyczną, można by przytoczyć łacińskie *colere* oznaczające „uprawiać, dbać, pielęgnować” oraz pochodzące od zestawienia *cultus agri* (uprawa roli). W późniejszym okresie zastąpiono wyżej wymieniony termin frazą *cultura animi* (uprawa umysłu)²⁰. Źródłem pierwotnego znaczenia drugiej części frazy „kultura fizyczna”, a zatem przydawki przymiotnika „fizyczna” jest grecki termin *physis* (natura). Z perspektywy językoznawczej słowo *physis* charakteryzuje zróżnicowaną ramę interpretacyjną. Z jednej strony może dotyczyć zjawiska przyrodniczego, z drugiej zaś zjawiska opartego na zmysłach, a w konsekwencji odnosić się do rozwoju predyspozycji fizycznych. Mimo, iż wyżej wymienione tłumaczenia posiadają z pozoru odmienne znaczenie należałoby zwrócić uwagę na fakt, iż każde z nich nawiązuje do kompleksowej definicji wyrażenia kultura fizyczna. Ponadto, warto podkreślić, iż zarówno rozwój umiejętności, jak i wątek dotyczący zmysłów bezpośrednio odnosi się do funkcji sztuki.

W celu dogłębnego rozpatrywania kultury fizycznej wskazanym jest wyodrębnienie tworzących ją komponentów. Do głównych elementów składowych niniejszego pojęcia należą: sport, wychowanie fizyczne, rehabilitacja, a także turystyka i rekreacja ruchowa. Analizując spostrzeżenia niektórych badaczy warto jednak zaznaczyć, że włączanie turystyki oraz rehabilitacji ruchowej do szeroko rozumianej kultury fizycznej poddane zostało pewnym wątpliwościom²¹.

¹⁹ Zdaniem Zbigniewa Krawczyka jest to „względnie zintegrowany i utrwalony system zachowań w dziedzinie dbałości o rozwój fizyczny, sprawność ruchową, zdrowie, urodę, fizyczną doskonałość i ekspresję człowieka, przebiegających według przyjętych w danej zbiorowości wzorów, a także rezultaty owych zachowań. Z. Krawczyk (1985), *O aksjologii ciała do koncepcji kultury fizycznej*. W: H. Sekuła-Kwaśniewicz [red.], *Kultura fizyczna i sport w ujęciu socjologicznym. Wybór tekstów*, Kraków: 46.

²⁰ M. Golka (2008), *Socjologia kultury*, Warszawa.

²¹ Przykładem takiej interpretacji jest ujęcie Jerzego Kosiewicza, który wyróżnił wszystkie wyżej wymienione segmenty pomijając rehabilitację ruchową. Zważywszy na dyskusyjne podejście dotyczące składowych kultury fizycznej bez wątpienia można uznać, iż fundamentalnymi pierwiastkami tego terminu są: sport, wychowanie fizyczne oraz rekreacja ruchowa. Taki paradygmat stanowi *consensus* dla znacznej większości badaczy. J. Kosiewicz (2010), *Sport w perspektywie filozofii*. W: J. Kosiewicz, P. Bany, M. Piątkowska, J. Żyśko [red.], *Nauki społeczne wobec sportu współczesnego*, Warszawa.

Kluczową tezę odnoszącą się do sportu jest idea zakładająca, iż sport stanowi nadrzędną ramę życia społecznego jednostek. Jak pisze Przemysław Nosal, „sport pełni rolę uniwersalnego wzorca kulturalnego”²². Ów autor wyróżnia dwojaką specyfikę ujmowania sportu. Pierwsza z nich (natura lustra) odnosi się między innymi do estetycznego postrzegania cielesności, relacji związanej z mediami, nowoczesną technologią oraz konsumpcjonizmem. Druga natomiast dotyczy dostosowywania się do wszelakich trendów mody, medycznych, czy przekazów medialnych. Niniejsza koncepcja nazwana została przez Nosalą „naturą laboratorium”, gdyż nawiązuje do postrzegania sportu jako pola eksperymentalnego²³. Na podstawie powyższych rozważań warto zaznaczyć, iż świat sportu, podobnie jak świat sztuki, stanowią pewnego rodzaju kanon kulturowy. Ponadto, oba obszary ulegają reformacji dostosowując się do specyfiki danej epoki. Zarówno sztuka, jak i sport poddawane są pewnego rodzaju próbom oraz podążają za trendami charakterystycznymi dla danego okresu. W czasach współczesnych sztuka i sport przedstawiane są między innymi w mediach w celu szerzenia popularności obu dziedzin.

Można by dostrzec, iż druga składowa kultury fizycznej, a mianowicie wychowanie fizyczne, zapoczątkowane zostało już w czasach starożytnych. Jednakże analizując polskie piśmiennictwo naukowe warto przytoczyć ideę Eugeniusza Piaseckiego, który wyróżnił cztery priorytetowe cele wychowania fizycznego. Pierwszym z nich jest zdrowie pełniące istotną rolę w należyтым i zharmonizowanym rozwoju organizmu. Drugim zasadniczym pierwiastkiem według autora jest sprawność polegająca na „przyswojeniu wychowankowi umiejętności wykonania całego szeregu ruchów, które najczęściej znają zastosowanie w życiu (...)”²⁴. Kolejny segment to dzielnosc odnosząca się do szeregu aspektów związanych ze zdrowiem psychicznym. Ponadto, czwartym elementem wyszczególnionym przez Piaseckiego jest piękno, które dotyczy zarówno estetyki ludzkiej cielesności, jak również płynności i harmonii ruchów²⁵. Niewątpliwie ostatni element wyróżniony przez autora ściśle nawiązuje do koneksji sztuki i wychowania fizycznego. Wyżej wymienione piękno w przypadku wychowania fizycznego oparte jest na wizualnym aspekcie aktywności fizycznej. Z kolei w sztuce odnosi się między innymi do wizualizacji różnego rodzaju tworów artystycznych. Prócz wyżej

²² P. Nosal (2015), *Społeczne ujęcie sportu. (Trudne) definiowanie zjawiska i jego dyskurs*, „Przegląd Socjologii Jakościowej”, 11(2): 16-38.

²³ Tamże: 17.

²⁴ E. Piasecki (1930), *Wychowanie fizyczne*. W: B. Krakowski [red.], *Zagadnienia opieki nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą w Polsce*, Warszawa: 5-6.

²⁵ Tamże: 6.

wymienionej kwestii należałoby zwrócić uwagę na aspekt odnoszący się do psychiki ludzkiej. W obu obszarach bez wątpienia można dostrzec funkcję terapeutyczną. Niezaprzeczalnie zarówno sztuka, jak i wychowanie fizyczne ma pozyteczny wpływ na zdrowie psychiczne jednostek. Innym, równie istotnym powiązaniem obu zagadnień jest wartość edukacyjna młodego pokolenia.

Trzecim głównym segmentem tworzącym wieloaspektową kulturę fizyczną jest wcześniej wspomniana rekreacja ruchowa, która pozwala na aktywny sposób spędzania czasu wolnego osobom w szerokim przedziale wiekowym. Jak pisze Teresa Wolańska, są to „te wszystkie zajęcia o treści ruchowo sportowej lub turystycznej, którym człowiek oddaje się z własnej chęci w czasie wolnym od obowiązków, dla wypoczynku, rozrywki i dla rozwoju własnej osobowości²⁶. Prócz wartości prozdrowotnych pozwalających na rozwój sprawności fizycznej, istotną rolę w rekreacji ruchowej pełni prawidłowa aktywność kulturowa i społeczna. Ponadto, rezultatem wewnętrznej motywacji uczestników rekreacji fizycznej jest satysfakcja, spełnienie oraz zaspokojenie potrzeb²⁷. Spoglądając na rekreację z szerszej perspektywy należałoby uznać, iż jest ona również elementem sztuki. Odnosząc się do powyższych przekonań należałoby wysnuć wniosek, że uczestnictwo w sztuce nawiązuje do spędzania czasu wolnego.

Wartym głębszej refleksji staje się argument, iż każda z wyżej wymienionych części składowych kultury fizycznej pozostaje w nierozzerwalnej korelacji. Wielu badaczy wskazuje na niepodważalną zależność sportu, wychowania fizycznego oraz rekreacji ruchowej. Zdaniem Jerzego Nowocienia sport posiada najistotniejsze wartości wychowawcze, ponadto pozwala na integrację oraz użyteczne spędzanie czasu wolnego. Jak twierdzi wspomniany autor: „Edukacja przez sport, jako środek wychowania do olimpizmu i jako źródło wartości, jest korzystna dla autoedukacji, bowiem tworzy możliwości poszukiwania własnej tożsamości oraz drogi do przekraczania samego siebie²⁸. Mimo, iż termin kultura fizyczna ujmowany jest znacznie częściej *sensu largo* aniżeli *sensu stricto*, elementy składowe tego szerokiego pojęcia uzupełniają się wzajemnie tworząc spójną całość.

²⁶ Z. Żukowska (2006), *Rekreacja fizyczna*. W: T. Pilch [red.], *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Warszawa: 175.

R. Winiarski (2011), *Wprowadzenie do zagadnień rekreacji i czasu wolnego*. W: Tenże [red.], *Rekreacja i czas wolny: Studia humanistyczne*, Warszawa: 14.

²⁸ J. Nowocień (2021), *Edukacja przez sport i olimpizm: w stronę dialogu, który nie dzieli lecz zbliża*. W: A. Karpińska, A. Borawska-Kalbarczyk, A. Szwarz [red.], *Edukacja w przestrzeni społecznej – paradygmaty zmian*, Białystok: 171-187.

Poszukując znaczenia terminu „sztuka” należy zaznaczyć, iż podobnie jak „kultura fizyczna” posiada bardzo szeroki wachlarz znaczeniowy. Na pewne komplikacje związane ze zdefiniowaniem pojęcia „sztuka” wskazywano już w starożytnej Grecji. Niezwykle popularny twórca, Pindar z Teb, przyznał, że „sztuka jest rzeczą trudną”²⁹. W celu analizy niniejszego zagadnienia po pierwsze należałoby wskazać na zarys etymologiczny i historyczny. Słowo sztuka swoimi korzeniami sięga filologii klasycznej, gdzie stanowi przekład wyrazu *ars*. Z kolei łaciński termin *ars* pochodzi od greckiego *techne*. Tatar-kiewicz zwraca szczególną uwagę na fakt, iż oba pojęcia etymologiczne nie są w stosunku do siebie synonimiczne. Według tegoż autora *techne* odnosiło się jedynie do umiejętności wykonania wszelkich przedmiotów. Zważywszy na takie założenia, starożytne społeczeństwo postrzegało sztukę, jako zjawisko oparte na określonych regułach. Jak pisze wyżej wymieniony filozof: „robienie czegokolwiek bez reguł, tylko z natchnienia lub fantazji, nie było dla starożytnych, czy dla scholastyków sztuką: było jej przeciwieństwem”³⁰. To, co dziś poniekąd nazywamy sztuką, a mianowicie twórczość opartą na inspiracji związanej ze stanem ducha, dla Greków pochodziło od Muz. Zatem poezja czy retoryka dla ludności starożytnej, a także średniowiecznej podlegała dziedzinie filozofii. Odmiennym, a także rewolucyjnym podejściem kierowano się natomiast w czasach odrodzenia, kiedy to społeczeństwo domagało się odseparowania sztuk pięknych od rzemiosł opartych na praktycznych kompetencjach.

Istotny aspekt stanowią cechy rozdzielające sztukę od wytworów ludzkiej działalności, o czym wspomina Tatar-kiewicz, który wyróżnił sześć cech swoistych sztuki. Pierwsza z nich odnosiła się do terminu piękna, które prócz faktu, iż stanowiło nieodłączny element sztuki było również jej intencją oraz rezultatem. Filozof analizując wszelkie teorie dotyczące tej koneksji dostrzega, iż terminu piękna nie można zdefiniować jednoznacznie³¹. Sugestia Tatar-kiewicza widoczna jest również współcześnie, gdzie piękno postrzegane jest w sposób indywidualistyczny. Dla wielu twórców epoki ponowoczesności istotną rolę odgrywają zjawiska naturalne. Ponadto widoczny jest kult szerzenia nierealistycznych oraz niesymetrycznych obrazów ciał, przedstawianych w dziełach sztuki. Druga cecha wyróżniona przez filozofa dotyczy odtwarzania rzeczywistości. Odnosząc się do słów Sokratesa, zdaniem którego malarstwo stanowi rekonstrukcję zjawisk widzialnych, warto zaznaczyć, iż niniejszy koncept nawiązuje do kumulatywnego charakteru sztuki. Owa

²⁹ W. Tatar-kiewicz (1962), *Historia estetyki*, Warszawa.

³⁰ W. Tatar-kiewicz (1976), *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa.

³¹ Tamże: 40.

kumulatywność opiera się na inspiracji oraz naśladowaniu³². W obecnych czasach idea oparta na powielaniu czy odtwórstwie zyskała niezwykłą popularność, gdzie przykładem jest moda oparta na różnorodnych inspiracjach oraz odnosząca się również do kultury fizycznej. Wskazując na trzecią interpretację należy podkreślić, że odnosi się ona do definicji polskich twórców XX wieku³³, dla których swoistością sztuki jest forma, czy kształt. Kolejna koncepcja związana jest zaś z ekspresją, która nawiązuje do stosunku emocjonalnego, czy zachowań artysty. Zwolennikiem tejże koncepcji był między innymi Croce, którego filozoficzna teza ujmowała sztukę jako „intuicyjne pojmowanie uczucia, wyraźnie głosiła, że z tej racji nie jest ona ani moralna, ani świadoma”³⁴. Następnymi cechami wyróżnionymi przez Tatarkiewicza są przeżycia estetyczne. Mimo, iż można by odnaleźć tu motywy psychologiczne dotyczące twórców, niniejsza koncepcja tyczy się doznań odbiorców sztuki. Nawiązując do doznań artystycznych warto zaznaczyć, iż widoczne są również w kulturze fizycznej. W szczególności we wcześniej wspomnianych sportach estetycznych, gdzie doniosłą rolę odgrywa harmonia ruchów. Niemniej jednak ów filozof zwraca uwagę, iż termin „przeżycia piękna”, podobnie jak słowo „piękny”, są niezwykle skomplikowanymi zagadnieniami, trudnymi do zdefiniowania. W związku z wątpliwościami dotyczącymi tej interpretacji ów autor wskazał ostatnią swoistą cechę sztuki, jaką jest „wywołanie wstrząsu emocjonalnego” Rozpatrując ostatnią cechę sztuki można dojść do wniosku, że wrażenia nacechowane emocjonalnością dotyczą również sportu. Przykładem takiego zjawiska są widowiska sportowe pełne kibiców dopingujących swoje drużyny.

Na podstawie powyższych refleksji nasuwa się myśl, iż ścisłe połączenie kultury fizycznej i sztuki wynika z szeregu założeń interpretacyjnych. Począwszy od etymologicznych kontekstów, gdzie pierwotne odniesienie do umiejętności może dotyczyć zarówno fizycznych, jak i twórczych aspektów, po koncepcje ideologiczne. Porównując paradygmaty dotyczące kultury fizycznej i sztuki zauważalne jest niezwykle interesujące podobieństwo każdego z segmentów. Odnosząc się do pierwszej składowej kultury fizycznej, a zatem do sportu można by zauważyć, iż podobnie, jak sztuka stanowi wzorzec kulturowy dla społeczeństwa, ponadto przeżywane stany emocjonalne w obu zjawiskach sugerują pewną analogię obu obszarów. Wcześniej

³² Tamże: 41.

³³ S.I. Witkiewicz (1919), *Nowe formy w malarstwie i wynikające stąd nieporozumienia*, Warszawa.

³⁴ U. Eco (2007), *Sztuka*, Warszawa: 11.

wspominane oraz szerzej opisywane przez innych autorów³⁵ porównania areny sportowej do przestrzeni teatralnej, czy też koneksja stroju sportowego i charakteryzacji teatralnej również stanowi podstawę do odnalezienia znaczącego pokrewieństwa. Prócz wyżej wymienionych analogii ideowych ważnym spostrzeżeniem są także zależności. Można by rzec, że sztuka i kultura fizyczna są zjawiskami wzajemnie zależnymi. Jednym z fundamentalnych determinantów łączących sztukę z kulturą fizyczną jest muzyka, która w obu obszarach ma istotne znaczenie. W sporcie muzyka stanowi nieodłączny element niektórych dyscyplin (gimnastyka artystyczna, łyżwiarstwo figurowe). Ponadto pełni funkcję uwrażliwiającą odbiorców na humanistyczne wartości sportu, a także jest nieodłącznym elementem międzynarodowych wydarzeń sportowych, takich jak inauguracje mistrzostw świata, czy otwarcia igrzysk olimpijskich. Z kolei w wychowaniu fizycznym i rekreacji ruchowej pełni funkcję pomocniczą w kreowaniu innowacyjnych lekcji wychowania fizycznego, czy pozalekcyjnych zajęć sportowych. Odnosząc się do kultury fizycznej należałoby wskazać na terapeutyczną funkcję muzyki, która stanowi niezwykle istotny aspekt w życiu zarówno sportowców wyczynowych, jak i uczniów czy miłośników aktywności fizycznej.

Istotnym staje się fakt, iż kultura fizyczna przedstawiona została w sztuce poprzez różnego rodzaju dzieła artystyczne. Taki aspekt zauważalny jest przede wszystkim w koncepcjach zarówno starożytnych, jak i nowożytnych igrzysk olimpijskich. Warto zaznaczyć, iż w społeczeństwie polskim, winno się wyróżnić wielu artystów, których twórczość została nagrodzona honorariami olimpijskimi. Szczególnym uznaniem cieszyła się poezja Kazimierza Wierzyńskiego, autora dzieła *Laur Olimpijski*³⁶, które wzniosło na wyżyny polskiego artystę podczas igrzysk w Amsterdamie w 1928 roku. Niewątpliwie fakt, iż Wierzyński za czasów młodości zawodowo zajmował się sportem, jakim była piłka nożna, przyczynił się do odkrycia jego niebywałego talentu literackiego³⁷. Szczególną inspiracją poety były Igrzyska Olimpijskie w Paryżu w 1924 roku, o których pisał wiersze gloryfikujące znakomitych sportowców. Ponadto twórca poruszył ponadczasowy problem związany z nierównością płci w sporcie w dziele *Panie na start*³⁸. Można zatem rzec, iż postać Kazimierza Wierzyńskiego stanowi przykład żywej koneksji sztuki i kultury fizycznej. Bez wątplenia należałoby wyróżnić również innych „łączników” tych

³⁵ J. Mosh (2015), dz. cyt.

³⁶ K. Wierzyński (2018), *Laur Olimpijski*, Warszawa.

³⁷ K. Szujewski (2020), *Młody Wierzyński – bibliografia przedwojenna (sportowa)*, Warszawa: 9.

³⁸ Tamże: 36-38.

obszarów, takich jak Halina Konopacka. Poza działalnością sportową część swojego życia poświęciła twórczości literackiej. Znana jest przede wszystkim ze zwycięstwa w konkursie rzutu dyskiem podczas igrzysk w Amsterdamie, ale także podziwiamy ją za wspaniałe osiągnięcia artystyczne. Lekkoatletka ujawniła swój wybitny talent w dziedzinie sztuki prezentując tomik poezji pt. *Któregoś dnia*³⁹. Wspominając polskich artystów nagradzanych medalami olimpijskimi w dziedzinie sztuki warto wymienić Władysława Skoczylasa, który zdobył brązowy medal w malarstwie.

Niezaprzeczalnie ważnym aspektem jest argument, iż obie interesujące nas dziedziny życia zajmują w sposób pożyteczny ludzi w czasie wolnym, jednocześnie determinując w wielu przypadkach określony styl życia. Hobbyistyczne kształtowanie umiejętności artystycznych, jak i fizycznych przejawia się w wielu sytuacjach życia codziennego. Ponadto obie dziedziny pozwalają na prawidłowy rozwój intelektualny, emocjonalny oraz kulturowy.

Mimo, iż z pozoru wydaje się, że sztuka i kultura fizyczna to zjawiska przeciwstawne, należałoby jednak przyjąć tezę, iż pozostają one w ścisłej symbiozie w procesie gruntowania wartości kulturowych i moralnych. Prócz szeregu teorii wskazujących na istotność kwestii intelektualnych, cielesnych oraz estetycznych obu dziedzin, należałoby podkreślić, iż zarówno sztuka, jak i kultura fizyczna odgrywają niezwykle ważną rolę w harmonijnym rozwoju człowieka. Niezaprzeczalnie, interesujące nas dziedziny wzajemnie się przenikają, w jakimś sensie stanowią integralną całość na zasadzie konwergencji (zbieżności) sensu, ale także na zasadzie komplementarności, tj. wzajemnego uzupełniania się w sposobach formowania człowieka dobrego i szlachetnego. Przykładem takiego zjawiska mogą być artystyczne dyscypliny sportowe, twórczość artystyczna inspirowana sportem, wspaniałe dzieła architektury sportowej, czy artystyczne spektakle otwierające igrzyska olimpijskie.

³⁹ H. Konopacka (1929), *Któregoś dnia*, Warszawa.